

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Zdigitalizowany katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego

Author: Aneta Drabek, Mariusz Tomaszewski, Andrzej Koziara

Citation style: Drabek Aneta, Tomaszewski Mariusz, Koziara Andrzej. (2006). Zdigitalizowany katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego. "PTINT, Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej" (2006, nr 2, s. 42-43).

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

Aneta DRABEK, Mariusz TOMASZEWSKI, Andrzej KOZIARA

Uniwersytet Śląski, KATOWICE

Zdigitalizowany katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego

Tradycyjne katalogi kartkowe w coraz większej liczbie bibliotek zastępowane są katalogami elektronicznymi (OPAC), które nie tylko pozwalają na wieloaspektowe wyszukiwania, ale także dają możliwość zamawiania, rezerwacji czy prolongaty książek. Czytelnicy oczekują, że w katalogach uzyskają informację o wszystkich zbiorach znajdujących się w bibliotece, jednakże proces retrokonwersji nie postępuje tak szybko, jakby sobie tego czytelnicy (i bibliotekarze) życzyli. Stąd też, wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, biblioteki coraz częściej skanują swoje katalogi i udostępniają ich wersje graficzne w Internecie. Nie dają one co prawda takich możliwości wyszukiwania, jak katalogi elektroniczne, ale prezentują informacje szerokiemu gronu niezależnie od czasu i miejsca.

Katalog elektroniczny UŚ obejmuje zbiory Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego (wszystkie wydane po 1996 roku i niektóre starsze) oraz bibliotek specjalistycznych, które od 1998 roku sukcesywnie przystępują do współtworzenia OPAC-a. Karty katalogowe bibliotek specjalistycznych przekazywane były do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Powstawał z nich katalog centralny.

Pomysł zeskanowania tego katalogu, oprócz wymienionego wyżej powodu udostępnienia informacji szerokiemu gronu użytkowników, miał jeszcze aspekt praktyczny. Katalog kilka lat temu został ustawiony na korytarzu i studenci często mylili go z katalogiem Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego.

W 432 szufladkach katalogu znajduje się ok. 350 tys. kart. Na ich zeskanowanie potrzeba było ok. 750 godzin.

Opracowany został projekt digitalizacji katalogu bibliotek specjalistycznych, który obejmował wszystkie etapy: od skanowania, przez przygotowanie specjalnie zaprojektowanej przeglądarki kart do umieszczenia ich na specjalnie przygotowanej stronie internetowej.

Do prac nad digitalizacją zgłosili się (zachęteni uprzednio przez opiekuna roku – dra Jacka Tomaszczyka) studenci II roku informacji naukowej i bibliotekoznawstwa z Uniwersytetu Śląskiego.

Wszyscy zaangażowani w projekt zostali przeszkoleni w skanowaniu i zapisywaniu obrazów kart.

Studenci rozpoczęli skanowanie 13 marca 2006 roku, a skończyli pod koniec maja tegoż roku. W tym czasie udało się zdigitalizować ok. 40% katalogu. Po skończeniu prac dyrekcja Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej i studenci otrzymali specjalne podziękowanie oraz informacje o liczbie przepracowanych godzin. Czas ten został zaliczony do obowiązkowych praktyk.

Następnie pracę kontynuowali bibliotekarze z Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, Biblioteki Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska oraz praktykanci. W trakcie wakacji (czerwiec – lipiec – sierpień – wrzesień) zeskanowali większość pozostałych kart. Obecnie (połowa września) jest opracowana litera „W”. Katalog jest dostępny pod adresem: <http://www.bg.us.edu.pl/katalogkartkowy>.

Do skanowania kart użyto dwóch skanerów marki Fujitsu fi-5750c. Skanowano każdą kartę z osobna. Pliki były zapisywane w formacie TIFF, w odcieniach szarości, w rozdzielczości 300 dpi, a następnie konwertowane do formatu JPG, z zachowaniem kopii zapasowej w formacie TIFF. Początkowo pliki zapisywane były z zachowaniem podziału szufladkowego. Po konwersji na format JPG, ustanowiono nowe zakresy literowe.

Równocześnie sprawdzano poprawność wykonanych skanów i w miarę potrzeb wykonywano ponowne skany tych kart, które były zdigitalizowane niepoprawnie.

Dla zaprezentowania efektów pracy zespołów skanujących karty niezbędne stało się przygotowanie uniwersalnego oprogramowania, które w sposób łatwy można by wykorzystać do udostępniania przygotowanych kolekcji. Głównym warunkiem zaakceptowania projektu stało się założenie wykluczające konieczność wykorzystania dodatkowych elementów oprogramowania nie występujących standardowo na płytach instalacyjnych systemów operacyjnych (np. PHP, MySQL czy inne dostępne darmowo lub za przysłowiową złotówkę). Podjęto decyzję o tym, by system do prezentacji kart można było instalować zarówno na serwerach, jak i na zwykłych stacjach roboczych wyposażonych w system operacyjny Windows XP Professional, co spowoduje powiększenie kręgu użytkowników. Zdecydowano o wykorzystaniu technologii

ASP.NET ver. 2.x bazującej na oprogramowaniu Internet Information Server, które stanowi integralny składnik wszystkich wersji Windows 2000/2003 Server oraz Windows XP Professional. Prace programistyczne powierzone zostały zdolnemu młodemu studentowi 2 roku informatyki na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UŚ.

Postanowiono, że karty porządkowane alfabetycznie będą dostępne poprzez dwustopniowe menu. Pierwszy poziom to pierwsza litera hasła. Tak przygotowane „szafy” zostały podzielone na mniejsze zakresy.

Dla sprawnego przemieszczania się pomiędzy kartami katalogowymi zaprojektowane zostały przyciski, które w sposób automatyczny przenoszą w przód i w tył czytelnika o 1, 5, 25 lub 100 kart. Istnieje również możliwość przemieszczania się do początku lub końca wybranego zakresu kart oraz konkretnego numeru karty. W interfejsie dla administratora systemu można dodatkowo usuwać niepotrzebne, dodawać nowe karty lub wykonywać zamianę karty na nową.

Zaletą systemu jest również to, że jego administratorzy nazwy „szaf” oraz szczegółowych zakresów definiują po prostu w systemie Windows poprzez zwykłą zmianę nazw drzewa folderów, w których umieszczone są obrazy zeskanowanych kart katalogowych. Przyjęcie takiej zasady uniezależnia administrowanie systemem od fachowego personelu informatycznego, co umożliwia dynamiczne zmiany dostosowane do aktualnych potrzeb biblioteki. System pozwala również na proste uruchamianie dowolnej liczby katalogów pracujących niezależnie obok siebie. Do porządkowania nazw plików zawierających obrazy kart dodatkowo przygotowany został program działa-

jący w środowisku Windows, nadający plikom nazwy kończące się w zależności od dokonanego wyboru kolejnymi liczbami, kolejnymi liczbami parzystymi lub kolejnymi liczbami nieparzystymi. Program ten jest również użyteczny, podczas porządkowania plików obrazów stron publikacji przygotowywanych do prezentacji w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej uzyskiwanych z tzw. skanera książkowego.

Ze względu na sposób przygotowania oprogramowania i późniejsze nim administrowanie możliwe jest jego nieodpłatne udostępnianie wszystkim zainteresowanym bibliotekom. Jedynym warunkiem będzie złożenie listu intencyjnego do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* deklarującego chęć niekomercyjnego wykorzystania go we własnej placówce.

* Kontakt: Andrzej Kozłara, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, ul. Bankowa 14, 40-007 Katowice, e-mail: andrzej@bg.us.edu.pl

Dr Aneta DRABEK – Oddział Informacji Naukowej. Biblioteka Główna. Uniwersytet Śląski. Adres: 40-007 Katowice, ul. Bankowa 12; tel. 032-359-11-11; e-mail: adrabek@bg.us.edu.pl

Mgr Mariusz TOMASZEWSKI – Oddział Informacji Naukowej. Biblioteka Główna. Uniwersytet Śląski. Adres: 40-007 Katowice, ul. Bankowa 12; tel. 032-359-17-45; e-mail: mariusz@bg.us.edu.pl

Mgr Andrzej KOZIARA – Oddział Informatycznej Obsługi Bibliotek, Biblioteka Główna. Uniwersytet Śląski. Adres: 40-007 Katowice, ul. Bankowa 12; tel. 032-359-15-33; e-mail andrzej@bg.us.edu.pl